

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

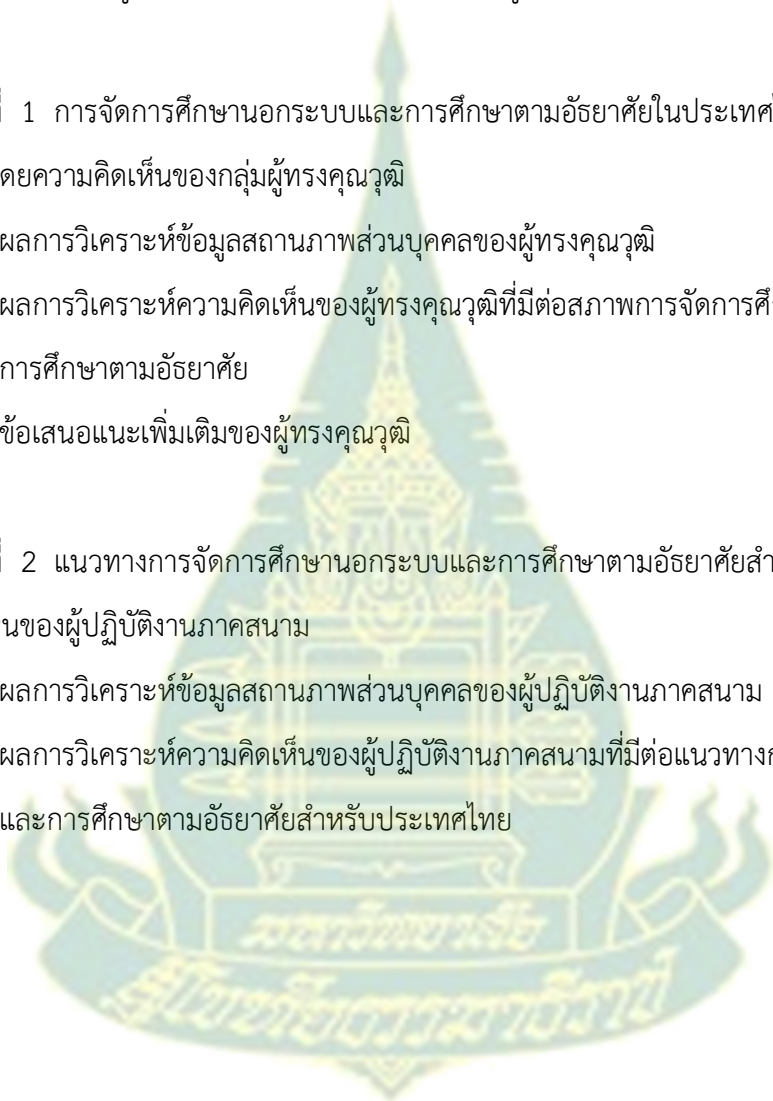
การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเสนอแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย โดยความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม
2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานภาคสนามที่มีต่อแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศและประเทศไทยโดย
ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียดดังแสดงใน
ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ทรงคุณวุฒิ (N = 8)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	2	25.00
หญิง	6	75.00
รวม	8	100
2. ตำแหน่งทางวิชาการ		
อาจารย์	4	50.0
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	1	12.5
รองศาสตราจารย์	2	25.0
ศาสตราจารย์	1	12.5
รวม	8	100
3. คุณวุฒิการศึกษา		
ปริญญาโท	-	-
ปริญญาเอก	8	100
รวม	8	100
4. ประสบการณ์และระยะเวลาการทำงานที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย		
1 - 5 ปี	1	12.5
6 - 10 ปี	2	25.0
11 - 15 ปี	1	12.5
16 - 20 ปี	-	50.0
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป	4	50.0
รวม	8	100

จากตารางที่ 1 แสดงถึงสถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่ม เพศชาย/หญิง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) และ 6 คน (ร้อยละ 75) ตามลำดับ ด้านตำแหน่งวิชาการเพิ่มตำแหน่งอาจารย์ 4 คน (ร้อยละ 50) ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) และตำแหน่งศาสตราจารย์จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) ด้านคุณวุฒิการศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก 8 คน (ร้อยละ 100) ด้านประสบการณ์และระยะเวลาการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) ประสบการณ์ 6-10 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) ประสบการณ์ 11 - 15 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) และประสบการณ์จำนวนมากกว่า 20 ปีขึ้นไปจำนวน 4 คน (ร้อยละ 50) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

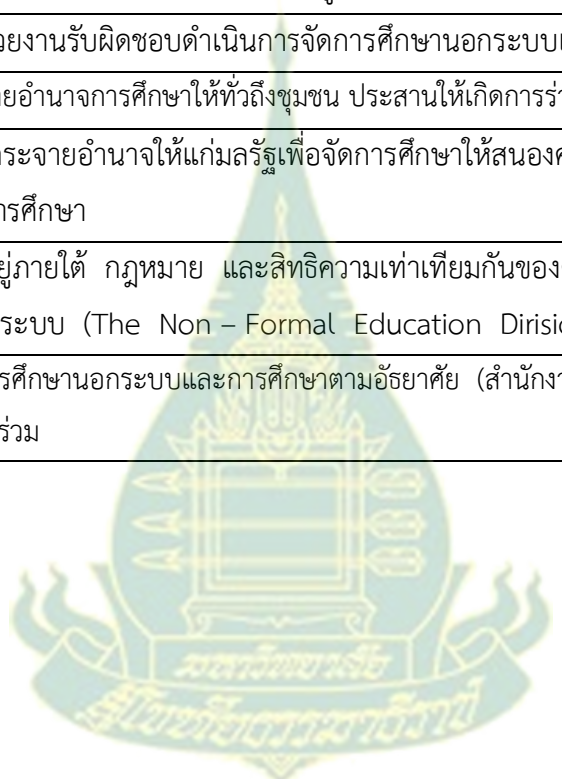
ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศสรุปได้ดังตาราง

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและในประเทศต่างๆ ที่คัดสรร

ประเทศ	กฎหมายและนโยบายการศึกษา
1. สาธารณรัฐเกาหลีใต้	จัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ปรับระบบการศึกษาทั้งระบบ เพิ่มงบประมาณในการจัดการศึกษาส่งเสริมให้ภาคเอกชนและรัฐบาลท้องถิ่นร่วมลงทุนในการจัดการศึกษา ภายใต้กระทรวงการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติ
2. ประเทศญี่ปุ่น	มีกฎหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายใต้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการขยายโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เน้นความโดดเด่นในทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม
3. สหราชอาณาจักร	กำหนดกรอบงานเชิงยุทธศาสตร์การศึกษาอย่างชัดเจน รมรงค์เรื่องการศึกษาตลอดชีวิต มีสภาเมืองแต่ละเมืองทำหน้าที่ด้านการศึกษา กำหนดนโยบาย และจัดทำแผนการศึกษา ประสานและส่งเสริมหน่วยงาน องค์กรต่างๆจัดการศึกษา รวมทั้งจัดเงินทุนสนับสนุน
4. ประเทศสหรัฐอเมริกา	จัดการศึกษาโดยมลรัฐ ยึดหลักการกระจายอำนาจการศึกษา ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตในหลากหลายรูปแบบตามวัยและกลุ่มเป้าหมายของผู้เรียน ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน
5. ประเทศกานา	กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบงานการศึกษานอกระบบ โดยกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนและผู้ใหญ่และจัดการไม่รู้หนังสือ ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งธนาคารโลก
6. ประเทศไทย	กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ โดยกำหนดนโยบายกฎหมายทางการศึกษา ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แผนการศึกษาแห่งชาติและพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.)

ประเทศ	โครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจการศึกษา
1. สาธารณรัฐเกาหลีใต้	มีโครงสร้างการเรียน และมีการกระจายอำนาจศึกษาลงสู่จังหวัดและอำเภอโดยมีกฎหมายบังคับใช้ มีการปรับกฎหมายการศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต วางระบบของเมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ประเทศญี่ปุ่น	มีโครงสร้างการบริหารและหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายใต้ กระทรวงศึกษาธิการ
3. สหราชอาณาจักร	เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการศึกษาให้ทั่วถึงชุมชน ประสานให้เกิดการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ
4. ประเทศสหรัฐอเมริกา	เน้นการมีส่วนร่วม และมีการกระจายอำนาจให้แก่มลรัฐเพื่อจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของท้องถิ่น การจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา
5. ประเทศกานา	โครงการสร้างการบริหารงานอยู่ภายใต้ กฎหมาย และสิทธิความเท่าเทียมกันของคนในสังคม โดยจะเน้นไปที่การรู้หนังสือและการคิดคำนวณ ขึ้นกับหน่วยงานการศึกษานอกระบบ (The Non – Formal Education Dirision (NFED)
6. ประเทศไทย	บริหารงานโดยมีสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ดำเนินการตามกรอบแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้กศน.ตำบลเป็นฐานแบบมีส่วนร่วม

ประเทศ	หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษา
1. สาธารณรัฐเกาหลีใต้	จัดการศึกษาที่หลากหลาย เปิดกว้างและยืดหยุ่นเพื่อให้ทุกคนเข้ารับการศึกษได้ มีการใช้สื่อหลายชนิด รวมทั้งสื่อทันสมัยใช้เครือข่ายข้อมูลสารสนเทศแห่งชาติ และการสร้างรูปแบบมาตรฐานของเมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดกิจกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพหลายหลายรูปแบบ
2. ประเทศญี่ปุ่น	ให้ทุกหน่วยในสังคมร่วมกันจัดทำกิจกรรมโปรแกรมการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย จัดการศึกษานอกระบบอย่างหลากหลายมีสถาบันฝึกอาชีพ จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์การศึกษาเพื่อสังคม(ศูนย์ กศน.)
3. สหราชอาณาจักร	ให้ความสำคัญแก่ผู้ด้อยโอกาส จัดการศึกษาทุกระดับเชื่อมโยงกันได้ เทียบโอนหน่วยกิตได้ และให้มีการเรียนแบบสะสมหน่วยกิต มีการจัดระบบประมาณให้เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิต
4. ประเทศสหรัฐอเมริกา	กำหนดเป็นนโยบายสำคัญของชาติ เพื่อให้มีกรอบทิศทางชัดเจนด้านการศึกษาตลอดชีวิต ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางให้ประชาชนได้รับความรู้ทุกที่ ทุกเวลา มีนโยบายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ หลักสูตรมีความหลายหลายสนองความต้องการของประชาชน
5. ประเทศกานา	พัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย มีเป้าหมายส่งเสริมพื้นฐานการอ่านและการเขียน สื่อ การวัดผลประเมินผลและการนิเทศติดตาม มีโปรแกรมการศึกษาส่งเสริมคุณภาพชีวิต และเพิ่มในประเด็นสังคมและสุขภาพ และการตระหนักในหน้าที่พลเมือง เน้นการพัฒนาวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคม
6. ประเทศไทย	จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย ยกกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวนโยบาย ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีจัดการเรียนรู้ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปรัชญาคิดเป็น อาทิ หมู่บ้านตามรอยพระยุคลบาท หมู่บ้านแห่งการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน แหล่งการเรียนรู้ชุมชน

ประเทศ	การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
1. สาธารณรัฐเกาหลีใต้	มีการพัฒนาบุคลากร ในประเทศต่อเนื่องตลอดชีวิตทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ประเทศญี่ปุ่น	มีการพัฒนาคนในชาติเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. สหราชอาณาจักร	มีการพัฒนาประชาชนวัยแรงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งเน้นการมีคุณภาพ ชีวิตที่ดี
4. ประเทศสหรัฐอเมริกา	มีการพัฒนาประชากรอย่างต่อเนื่อง โดยกระจายตามหน่วยงานซึ่งรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ
5. ประเทศกานา	มีการฝึกอบรมบุคลากร ประชากร ในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ
6. ประเทศไทย	มุ่งเน้นจัดการศึกษานอกระบบให้กับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายพิเศษอาทิ ประชาชนวัยแรงงานที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กออกกลางคัน พื้นที่ชายขอบ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ เร่ร่อน กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ชายแดนใต้ แรงงานต่างด้าว ที่สอดคล้องกับ สภาพ ความต้องการ และความจำเป็น ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ประเทศ	การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
1. สาธารณรัฐเกาหลีใต้	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษาหลายเครือข่าย ห้องสมุด องค์กรธุรกิจ มหาวิทยาลัย ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น โดยมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการ ห้องสมุด และระดมความรู้ประสบการณ์จากผู้รู้ในชุมชนมาช่วยจัดการศึกษา
2. ประเทศญี่ปุ่น	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ภายใต้กฎหมายการศึกษาเพื่อสังคม
3. สหราชอาณาจักร	บ้าน สถานประกอบการและชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นชุมชนหรือเมืองแห่งการเรียนรู้
4. ประเทศสหรัฐอเมริกา	สหรัฐอเมริกาการณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการศึกษาตลอดชีวิตแก่ทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. ประเทศกานา	-
6. ประเทศไทย	ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กศน.ตำบล/แขวง โดยเน้นการประสานเชื่อมโยงระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายอื่น ที่ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อการทำงานร่วมกัน การส่งต่อผู้เรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ในอันที่จะเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับการให้บริการทางการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากตารางแสดงถึงรายละเอียดของการศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศ สาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศกานา และประเทศไทยและประเทศไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังสรุปดังต่อไปนี้คือ

1. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทย

1.1 การศึกษานอกระบบในประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกอบอาชีพ และการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังคงให้ความสำคัญในการเพิ่มโอกาสในการอ่านออกเขียนได้แก่ประชาชนในชาติลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนการปรับตัวในการทำงาน โดยมีการเทียบโอนวุฒิที่เน้นประสบการณ์ของผู้เรียน อีกทั้งการลดเวลาการเรียนของผู้เรียน เช่น โครงการเปิดเทียบระดับการศึกษา จบ ม.6 ใน 8 เดือนของ กศน. ทำให้มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามยังคงมีประเด็นที่เป็นคำถามจากหลายฝ่ายในเรื่องของคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เพราะระยะเวลาในการเรียนที่ค่อนข้างสั้นจึงเป็นที่สงสัยว่าผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ ความสามารถเทียบเท่ากับผู้ที่เรียนในระยะเวลาปกติหรือไม่ แต่นับว่าเป็นความพยายามที่จะขยายโอกาสให้แก่ประชาชนในการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีเวลา

1.1.2 การให้ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพที่ให้บริการแก่ประชาชน มีเนื้อหาที่หลากหลายตามความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทางเลือกมากยิ่งขึ้น ทั้งที่จัดโดยภาครัฐและเอกชนและสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างรายได้นำมาพัฒนาเป็นอาชีพทั้งแบบชั่วคราวและถาวร

1.1.3 การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยที่หลายหน่วยงานยังคงเผยแพร่ความรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันดูแลสุขภาพ การออกเงิน การป้องกันตัวจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น โดยรูปแบบมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงได้ง่ายคือ โซเชียลมีเดีย(social media) จากเดิมที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นเพียงเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ แต่ในปัจจุบันมีการใช้ช่องทางที่สะดวกรวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มจำนวนผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลอีกด้วย เช่น เด็กและเยาวชนที่มักติดต่อสื่อสารโดย

ผ่านซีลมีเดีย สามารถรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว หากข้อมูลมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ จะเป็นแรงจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายสนใจศึกษาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

1.1.4 นโยบายทางด้านการศึกษาตลอดชีวิต ในเชิงปฏิบัติยังสามารถทำได้ ควรผลักดันให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมโดยแท้จริง และให้คุณค่าของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเท่าเทียม

1.1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินงานโดยมีหน่วยงานหลักคือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง และมีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับจังหวัด อำเภอและตำบล ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีภาคีเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย

1.2 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทย การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยที่เห็นได้ชัดเจนคือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และจำนวนที่มากยิ่งขึ้น โดยขยายขอบเขตไปยังกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ห่างไกล ไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในส่วนกลางเท่านั้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสในการแสวงหาความรู้ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังมีรูปแบบที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การให้ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันของสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาประหยัด เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังมีเทคโนโลยีการเชื่อมต่อแหล่งเรียนรู้แบบเสมือนในอินเทอร์เน็ต ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถชมรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้เสมือนไปเยือนสถานที่นั้นจริงๆ ทำให้ได้รับทั้งความรู้ และความเพลิดเพลิน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การจัดนิทรรศการ การเสวนา การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น สภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของประชาชนกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น

2. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อประเด็นต่างๆสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 กฎหมายและนโยบายการศึกษา

ในแต่ละประเทศมีกฎหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายใต้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยมีกระทรวงศึกษาธิการหรือกระทรวงการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ มีการขยายโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เน้นความโดดเด่นในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 โครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจการศึกษา

แต่ละประเทศมีโครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจที่ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ มีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของท้องถิ่น และชุมชน จัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

2.3 หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษา

แต่ละประเทศมีการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งเน้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ

2.4 การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทุกประเทศเร่งพัฒนาประชาชนในชาติเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพและความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต

2.5 การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ภายใต้กฎหมายการศึกษาและแนวทางการดำเนินงานของแต่ละประเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายต่างๆ หรือการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมในภาพรวมดังนี้

3.1 หน่วยงานในระดับนโยบายหรือระดับบริหารในส่วนกลางมีโครงสร้างองค์กรขนาดใหญ่เกินไปทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการเพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

3.2 ความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมอันเกิดจากการเปิดเสรีของประเทศ รวมทั้งการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคต่างๆของโลก ทำให้การจัดโปรแกรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและซับซ้อน ยุ่งยากในการบริหารจัดการเพื่อสร้างโอกาสและความทัดเทียม ทั้งถึงในการให้บริการและส่งผลต่อระบบการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่างๆในการสนับสนุน

3.4 ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีที่เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้องค์ความรู้และการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

3.5 การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในถิ่นห่างไกลยังไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมและขาดความพร้อมในการจัดการศึกษา

3.6 การปฏิเสธในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากไม่เข้าใจวิธีการในนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ

3.7 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่หลักของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น การประกอบอาชีพ การดูแลครอบครัว เป็นต้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถจัดสรรเวลาในการรับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้

3.8 เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่มีความรู้ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล ที่ไม่สะดวกในการเดินทางหรือติดต่อสื่อสารจากภายนอก

3.9 งบประมาณที่มีจำกัด ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่การศึกษาในระบบมากกว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และค่าใช้จ่ายรายหัวยังไม่ครอบคลุมไปถึงการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งเป็นภาพรวมของการศึกษาตลอดชีวิต

3.10 ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในบางกรณีมีราคาสูงเกินกว่ากลุ่มเป้าหมายจะเข้าถึงได้ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่จัดโดยหน่วยงานภาคเอกชน

3.11 การปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วน ไม่ได้ปฏิบัติงานตามแผนและโครงการที่วางเอาไว้

3.12 กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรูปแบบเดิมที่ใช้กันมานาน จึงไม่น่าสนใจ บางครั้งหลักสูตรหรือกิจกรรมมีเนื้อหาที่ไม่หลากหลาย ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนไป

3.13 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน เป็นการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผลพวงจากการที่นักเรียนในระบบโรงเรียน ออกกลางคัน ทำให้ภาระงานในด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการขยายตัวสูงมากขึ้น

3.14 โครงสร้างของประชากรในประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แต่ในความเป็นจริงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับโอกาสในการศึกษา การฝึกทักษะ และการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่างๆเท่าที่ควร

3.15 ปัญหาความไม่ชัดเจนของการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้มองภาพรวมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนในชาติสามารถศึกษาและเรียนรู้เป็นการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตลอดชีวิต

3.16 การขาดแคลนบุคลากรในระดับปฏิบัติการที่มีความรู้ ความสามารถตรงกับงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างแท้จริง

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม (N = 8)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	1	12.5
หญิง	7	87.5
รวม	8	100
2. ผู้แทนกลุ่มผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม		
อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา	2	25.0
ครูกศน.	3	37.5
ภาคีเครือข่าย	1	12.5
นักศึกษา	2	25.0
รวม	8	100
3. คุณวุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	3	37.5
ปริญญาโท	3	37.5
ปริญญาเอก	2	25.0
รวม	8	100
4. ประสบการณ์และระยะเวลาการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย		
1 - 5 ปี	2	25.0
6 - 10 ปี	4	50.0
11 - 15 ปี	1	12.5
16 - 20 ปี	1	12.5
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป	-	-
รวม	8	100

จากตารางที่ 2 แสดงถึงสถานภาพของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม เพศชาย/หญิง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) และ 7 คน (ร้อยละ 87.5) ตามลำดับ ด้านกลุ่มผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา 2 คน (ร้อยละ 25) ครู กศน. จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.5) ภาควิชาครูช่วย จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) และผู้แทนนักศึกษาจำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) ด้านคุณวุฒิ การศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 3 คน (ร้อยละ 37.5) ระดับปริญญาโท 3 คน (ร้อยละ 37.5) และระดับปริญญาเอก 2 คน (ร้อยละ 25) และ ด้านประสบการณ์และระยะเวลา การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 25) ประสบการณ์ 6-10 ปี จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50) ประสบการณ์ 11 - 15 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) และประสบการณ์จำนวนมากกว่า 20 ปีขึ้นไปจำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.5) ตามลำดับ

2. ผลจากการสรุปความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานภาคสนามที่มีต่อแนวทางการจัดการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับประเทศไทยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญคือ

- 2.1 กฎหมายและนโยบายการศึกษา
- 2.2 โครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจการศึกษา
- 2.3 หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษา
- 2.4 การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.5 การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

2.1 กฎหมายและนโยบายการศึกษา

จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรม คนไทยทุกคน ทุกช่วง อายุสามารถเข้าถึงโอกาสของการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยังคงยึดถือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ปรัชญาคิดเป็น เป็นแนวทางการดำเนินงาน และมีทิศทางของกฎหมายและนโยบาย ทางด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ บัญญัติให้การศึกษาตลอดชีวิต โดยเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็น

กลไกส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปอย่างมีระบบ และต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และกำหนดให้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนด หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบการศึกษาทุกระดับ ดังนั้นแนวโน้มความเป็นไปได้ มีความจำเป็นต้องปรับบทบาทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ให้เป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิต (สำนักงาน กศช.) เพื่อบริหารจัดการการศึกษาตลอดชีวิตให้สามารถรองรับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่าง แท้จริง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ได้โดย สะดวก และสามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่าง เท่าเทียม

2.2 โครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจการศึกษา

ควรมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารและการกระจายอำนาจการศึกษา อย่างเป็น รูปธรรมเพื่อให้การบริหารงานมีความต่อเนื่องและรวดเร็วมากขึ้น โดยกระจายอำนาจการบริหาร การ ตัดสินใจ จากส่วนกลางลงไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน ให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานและบริหารงานด้วย ตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

2.3 หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษา

หลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพและความสามารถที่มี จัดรูปแบบการศึกษาให้เลือกอย่างหลาย หลายวิธีการไม่ยึดติดกับกรอบที่เข้มงวด การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการศึกษาโดยการแจกคูปองเพื่อเปิด โอกาสให้เข้าเรียนในสถานศึกษาได้ และให้ความสำคัญกับการยกระดับความรู้ให้มีคุณภาพและได้ มาตรฐานสากล โดยควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปลูกฝังคุณธรรม การสร้าง วินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีจิตสาธารณะ ความ ตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องใน หลักการประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด

2.4 การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ควรเตรียมความพร้อมให้ประชาชนในชาติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีนิสัยใฝ่การเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะ มีความรู้ ความคิดและ จิตสาธารณะ และพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.5 การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจะมีความสัมพันธ์กันและสามารถเทียบโอนการศึกษาได้อย่างทุกรูปแบบอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการสร้างเครือข่าย จากทุกภาคส่วนในสังคม โดยส่งเสริม ยกย่องและแสวงหาแนวร่วมอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

